

Det civila luftskyddet i Sverige

Luftanfall och militärt luftförsvar

Anledningen till att åtgärder för civilbefolkningens skydd i händelse av krigsfara börjat vidtagas är, att kriget genom flygvapnets tillkomst ändrat karaktär. Nutidens och framtidens krig komma blott delvis att utkämpas vid fronterna mellan väpnade män. Genom luftkriget kommer krigsskådeplatsen att utvidgas till hela det krigförande landet och kriget kan komma att direkt beröra alla, män, kvinnor och barn.

Vid granskning av ett lands militärgeografiska läge måste numera särskilt luftförsvarsynpunkten beaktas. Beträffande Sveriges läge kan konstateras, att ett modernt tungt bombplan från exempelvis södra Östersjökusten kan med full bomblast flyga in över svenskt land ända upp till och över Mälardalen och efter fullgjort uppdrag utan mellanlandning återvända till utgångspunkten. Från territorium söder om Finska viken kan hela den svenska ostkusten hemsökas och från flygbaser i nordvästra Ryssland kan hela norra Sverige åtkommas. Flyttas flygbaserna längre fram mot våra gränser, ökas självfallet flygplanens räckvidd. Då kan en motståndare även med lätta bombplan nå större delen av vårt land.

Bombanfallet

Vid luftanfall kunna – utöver kulsprutor – spräng-, min-, brand- och gasbomber komma till användning.

Sprängbomberna, vanligen om 10-25 kg, söndersprängas i ett stort antal skrot vid anslaget. De användas huvudsakligen mot levande mål, t.ex. folksamlingar.

Minbomber, i regel om 50-100 kg, söndersprängas först efter inträngning ägt rum. De användas mot bl. a. byggnader, broar, järnvägar och fartyg.

Brandbomber finnas mellan 0,2-10 kg. De vanligaste väga omkring 1 kg. Bomben brinner under 4-15 minuter och utvecklar därunder en stark hetta, 2.000-3.000°, samt utkastar glödande partiklar åt alla håll.

Gasbomber finnas av samma storlek som spräng- och minbomber. Vanligen innehålla bomberna kvarliggande gas.

Beträffande den sannolika användningen av dessa olika slag av bomber synes sakkunskapen vara ense om, att förekomsten av min- och brandbomber med största sannolikhet är mest att befara och att gasbomberna skola komma till mindre användning.

För närvarande anser sig emellertid icke något land kunna bortse från gasfaran. Gasmasker jämväl för civilbefolkningen anskaffas därför också i nästan alla Europas länder.

Det militära luftförsvaret

Det militära luftförsvaret utgöres av luftbevakning, luftvärn och militärt luftskydd. Om möjligt samverkar med luftvärnet jaktflyg för direkt bekämpning i luften av flygare.

Luftbevakningen för landet i sin helhet planlägges och organiseras i fred och har till uppgift att upptäcka och hastigast möjligt inrapportera fientliga flygföretag. För den territoriella luftbevakningen är riket indelat i luftbevakningsområden samt upprättas luftbevakningsstationer för att observera fiendens och egen flygverksamhet. Luftbevakningsstationerna rapportera till luftbevakningscentraler, en inom varje luftbevakningsområde. I vissa kust- och gränsorter kan rapport sändas direkt till alarmeringscentral.

Luftbevakningen tjänar såväl det militära som det civila luftskyddet och skall giva båda möjlighet att i rätt tid träda i funktion.

Luftvärnet har till uppgift att bekämpa fiendens flyg och utföres främst med luftvärnsartilleri och luftvärnskulsprutor under samverkan med luftvärnsstrålkastarförband. Luftvärnet kan förhindra flyganfalls genomförande på låg höjd, och befintligheten av luftvärn kan minska intensiteten och upprepning av anfallen och genom att tvinga upp flygarna på hög höjd förminska bombfällningens träffsäkerhet.

Luftvärnet kan emellertid icke åstadkommas till erforderlig styrka för att skydda alla för flyganfall utsatta platser. Luftvärnet har därtill en i höjddled begränsad räckvidd, som understiger den höjd, på vilken ett flyganfall kan utföras.

Ett militärt luftförsvar av tillräcklig styrka kan sålunda i avsevärd grad försvåra ett fientligt flyganfall, men det kan icke med absolut säkerhet förhindra ett anfalls genomförande.

Det militära luftförsvaret måste därför kompletteras med luftskydd för civilbefolkningen.

Det civila luftskyddet, Luftskyddslagstiftning m.m

Det civila luftskyddet i Sverige är reglerat genom 1937 års luftskyddslagstiftning.

Med luftskydd avses enligt lagen åtgärder av icke militär natur, vilka äsyfta att försvara anfall från luften eller begränsa verkningarna av sådant anfall.

Tillsyn å luftskyddet inom riket utövas av luftskyddsinspektionen och inom varje län handhar länsstyrelsen ledningen av luftskyddet. Riket indelas i luftskyddsområden och inom dylikt område utövas den omedelbara ledningen av luftskyddet av en luftskyddschef, som i regel är vederbörande polischef. Inom kommun kan luftskyddsnämnd tillsättas för att följa luftskyddets planläggning och därvid företräda kommunens intressen.

Befinner sig riket i krig eller krigsfara, kan Konungen förordna om luftskyddstillstånd för riket i sin helhet eller viss del därav och att planerna för luftskyddet helt eller delvis skola verkställas.

I den med lagen utfärdade luftskyddskungörelsen förordnas, att de orter, inom vilka mera omfattande planläggning av luftskyddet antages kunna ifrågakomma (luftskyddsorter), skola med hänsyn till faran för luftanfall indelas i klasser, varom förslag uppgöres av Luftskyddsinspektionen och fastställas av Kungl. Maj:t.

Vid planläggningen bör övervägas, i vilken utsträckning planläggningen bör omfatta åtgärder, som avse ett samhälle i dess helhet, allmänt luftskydd, åtgärder beträffande särskilda anläggningar och företag, industriluftskydd, samt åtgärder i övrigt för beredande av luftskydd, enskilt luftskydd.

Luftskyddsinspektionen har i överensstämmelse med luftskyddskungörelsen utgivit en serie Allmänna anvisningar för planläggning och organisation m.m. av det civila luftskyddet. Anvisningarna gälla såväl allmänt luftskydd, industriluftskydd och enskilt luftskydd.

Kostnaderna för luftskyddets förberedande och planläggning skola principiellt bestridas av staten. Vissa kostnader anses emellertid böra åvila kommunerna, särskilt sådana kostnader, som hava nära samband med kommunala förvaltningsgrenar.

Staten bekostar sålunda i erforderlig utsträckning: 1) alarmeringsanordningar (sirener och alarmeringscentraler); 2) gasskyddsmateriel och gasskyddsutrustning för den aktiva personalen; 3) kontroll och underhåll av gasskyddsmateriel; 4) utbildning av personal för luftskyddets ledning, av instruktörer och genom understöd åt frivilliga sammanslutningar (Riksluftskyddsförbundet och Svenska Röda Korset) – i viss

mån även av annan personal; samt 5) anordnande av skyddsrum i vissa statens fastigheter.

Därjämte bidrager staten i den mån beviljade anslag förslå med 2/3 av kostnaderna för av kommunerna anordnade skyddsrum (dock endast i äldre byggnader), i främsta rummet sådana för den lokala luftskyddsledningen och annan aktiv personal samt för hjälpplatser och offentliga skyddsrum.

Kommunernas medverkan vid luftskyddets planläggning är obligatorisk. Det måste förutsättas, att kommunerna med hänsyn till det ansvar för civilbefolkningens skydd och säkerhet, som åvilar dem, skola i sin mån bidra till att fullständiga de åtgärder, som staten bekostat, så långt detta kan ske utan att kommunerna oskäligt betungas. Åtgärder, som härmed avses, äro i huvudsak följande:

- 1) anordningar för alarmering inom kommunala företag och inrättningar m.m.;
- 2) mörklägningsanordningar (inskränkt belysning och mörkläggningsanordningar);
- 3) anordningar för inrättande av skyddsrum för luftskyddets ledning och aktiv personal samt för hjälpplatser;
- 4) anordningar för driftspersonalens skydd vid tekniska verk och andra kommunala företag och inrättningar (bl.a. genom anordnande av skyddsrum);
- 5) tekniska skydds- och reservanordningar för driften vid vatten-, gas- och elektricitetsverk;
- 6) förstärkning av brandberedskapen och åtgärder för vattentillgångens säkerställande samt
- 7) utbildning och utrustning av luftskyddets aktiva personal i den mån staten icke sörjer härför.

För ägare eller innehavare av egendom gälla i tillämpliga delar vad ovan sagts beträffande kommunernas medverkan.

Allmänt luftskydd

Förutsättningen för att det militära luftförsvaret och det civila luftskyddet skola kunna fullgöra vad på dem ankommer vid ett fientligt luftanfall är, att luftbevakningen och dess alarmeringstjänst fungerar. Vad det civila luftskyddet beträffar, måste civilbefolkningen direkt varskos.

Meddelanden rörande flygverksamheten, som inkommit till luftbevakningscentralen, sammanställas och larmmeddelande sändes telefonledes till telefonstationer, alarmeringscentraler m. fl., vilka vidarebefordra meddelandet inom de olika orterna. Lokalarmering meddelas dels per telefon och dels medelst sirener och andra akustiska signalmedel. Sirenalarm kan fullständigas med optiska signalmedel.

Av de olika larmmeddelandena beröres allmänheten endast av meddelandena »flyglarm» och »faran över».

Flyglarm gives till och inom orter (luftskyddsområden), vilka kunna vänta flyganfall inom 10 minuter. »Flyglarm» meddelas per telefon eller såsom sirenalarm, »Faran över» meddelas allmänheten exempelvis genom signaler från automobiler, som framföras genom det alarmerade området.

Åtgärder i syfte att försvåra fiendens orientering kunna vara mörkläggning, dimbeläggning, skenbeläggningar och maskering.

Den viktigaste av dessa är mörkläggning, som är nödvändig, därest verkligen fiendens flygning fram mot ort, som kan utgöra anfallsmål, skall försvåras. Mörkläggningen omfattar åtgärder beträffande innerbelysning, ytterbelysning och kommunikationsbelysning. För att mörkläggningen skall bliva effektiv, erfordras ovillkorlig efterlevnad av givna bestämmelser.

Innerbelysningen skall hela den tid, luftskyddstillstånd varar, hållas fullständigt avskärmat utåt. Där risk finnes, att ljussken utträder vid öppnande av en innerdörr, skall innanför densamma anordnas s. k. ljussluss, vilken ordnas antingen genom att belysningen i lokalen närmast ytterdörren dämpas och starkt avskärmas eller genom att närmast ytterdörren uppsättas draperier, skärmväggar el. dyl. Fönster böra avskärmas genom ogenomskinliga förhängen, rullgardiner, wellpapp eller skärmar.

För vidtagande av avskärningsanordningarna ansvarar: beträffande bostad, affär, kontor, verkstad m.m. innehavaren, även om denne icke är ägare till fastigheten, samt beträffande portar, trappuppgångar, källare, vindar o. dyl. fastighetsägaren.

Ytterbelysningen kan antingen vara ordnad såsom inskränkt belysning eller såsom fullständig mörkläggning.

Vid inskränkt belysning hålles gatubelysningen och annan belysning utomhus tänd i den utsträckning, som med hänsyn till ordning och säkerhet prövas oundgängligen erforderlig, varjämte lampor, som tjäna till vägledning bl. a. för uppsökande av skyddsrum och hjälpplatser, hållas tända. All annan belysning utomhus skall vid luftskyddstillstånd hållas släckt.

Vid fullständig mörkläggning må endast lampor, som tjäna till vägledning för uppsökandet av skyddsrum och hjälpplatser samt för luftskyddstjänstens säkerställande i övrigt hållas tända.

I för flyganfall utsatta orter måste utrymningsfrågan beaktas. Man skiljer därvid mellan utrymning av luftskyddsart, permanent utrymning, och utrymning av fabrik, affärshus, större bostadskomplex o. dyl., tillfällig utrymning.

Permanent utrymning företages vid anbefallande av luftskyddstillstånd och består därefter, så länge luftskyddstillståndet varar. Den kommer självfallet att begränsas till särskilt hotade områden, såsom fästningar, större städer samt luftskyddsarter, som hysa för folkförsörjningen och försvarsberedskap betydelsefulla industrier. I första hand måste barn under 15 år jämte flertalet av deras mödrar, personer över 65 år samt alla flyttbara sjuka personer bli föremål för den permanenta utrymningen. Utrymningsproblemet måste redan i fredstid av myndigheterna noga planläggas, varvid inkvarteringsområden bestämmas.

Tillfällig utrymning företages på signalen flyglarm och varar till dess faran är över. Planläggningen härför bör ske redan i fredstid och i samband med uppgörande av luftskyddsplaner i övrigt för ifrågavarande skyddsobjekt.

De byggnadstekniska åtgärderna med hänsyn till luftanfall äro lämpligt konstruktionssätt för nybyggnader (ombyggnader) samt inrättandet av skyddsrum.

Vid konstruktionssättet måste hänsyn tagas till såväl brisansbomber som brandbomber. De flesta städer och samhällen i landet äro till övervägande del bebyggda med trähus och som följd därav i hög grad sårbara för anfall med brandbomber. Då därtill även på stenhus takkonstruktionerna så gott som undantagslöst bestå av trä, innebära brandbomberna även för dessa byggnader en allvarlig fara. Åtgärderna böra därför inriktas på ett sådant utförande av det översta bjälklaget, att brandbomberna icke förmå att slå igenom detsamma. I äldre byggnader böra vindskontorsväggar av bräder borttagas och ersättas med väggar av metalltrådsnät. Om möjligt bör oskyddat träbjälklag förses med brandbotten.

Skyddsrum inrättande anses vara en av de viktigaste åtgärderna för civilbefolkningens skydd mot luftanfall. Beredande av fullständigt skydd mot fullträffar av tyngre bomber, fullträffsäkra skyddsrum, medföra betydande kostnader. Det torde emellertid i regel räcka med att anordna skyddsrum, som skydda mot instörtande eller kringkastade byggnadsdelar, bombsplitter samt stridsgaser. Sådana lokaler benämnas normalskyddsrum.

Där det icke gives möjlighet att anordna skyddsrum, kunna i stället skyddsvärn och skärmskydd anordnas.

Luftskyddsinspektionen tillhandagår på begäran med råd och upplysningar samt granskning av förslag till såväl skyddsrumsanläggningar som andra byggnadstekniska åtgärder för luftskydd.

Vid flyganfall mot en ort komma stora krav att ställas på ordningstjänsten och därmed på polismyndigheterna. Särskilt viktigt är, att bestämmelser för belys-

ning, vakthållning, trafik och avspärrning utfärdas. Härigenom kan panik lättare undvikas. Luftskyddsledningen inom en ort måste vidare genom en säker och snabb observationstjänst hålla sig underrättad om inträffade skador.

För att ordningstjänsten skall kunna fungera vid luftskyddstillstånd kräves en förstärkning av poliskåren. Det är därför nödvändigt, att särskilda beredskapsstyrkor redan i fredstid organiseras.

Brandtjänstens organiserande och förberedande är ett synnerligen viktigt kapitel. Det måste befaras, att genom bombfällning massor av eldsvådor kunna uppstå. Brand-bombernas antändningsförmåga är stor och det är därför nödvändigt att snabbast möjligt upptäcka och oskadliggöra varje fälld brandbomb. Även minbomber kunna indirekt föranleda eldsvådor.

Det är därför nödvändigt att under luftskyddstillstånd öka brandberedskapen i mycket stor utsträckning, dels genom förstärkning av det ordinarie brandväsendet både vad avser personal och materiel, dels genom organiserande och utbildande av särskilda husbrandvakter för större byggnader eller grupper av mindre byggnader. Husbrandvakterna tillhöra hemskyddet och behandlas närmare under det enskilda luftskyddet.

Den tyvärr alltjämt befarade användningen av kemiska stridsmedel gör, att skydd mot stridsgaser måste ordnas. Utöver gassäkra skyddsrum och skyddsutrustning krävas härför särskilda avdelningar för gasspaning, sanering och avgasning.

Röjnings-, räddnings- och reparationstjänst måste redan i fredstid planläggas och delvis även förberedas.

Ett antal hus måste befaras komma att instörta efter ett luftanfall genom verkningar av minbomber och eldsvådor. Avdelningar för röjnings- och räddningstjänst skola då finnas med uppgift att utföra utgrävnings-, uppröjnings- och uppstöttningsarbeten samt med uppgift att rädda och omhändertaga de genom husras instängda.

Att leverans av vatten, gas och elektrisk ström kan ostört pågå under ett luftanfall är av en betydelse, som icke kräver närmare utläggning. Skador å anläggningar härför kunna emellertid lätt uppkomma vid luftanfall. Skall ett snabbt avhjälpande av uppkomna skador kunna ske, måste de kommunala verken hålla en ökad beredskap för reparationstjänst.

Sjukvårdstjänsten kräver en alldeles särskild uppmärksamhet. Den s.k. första hjälpen skall kunna lämnas av personal tillhörande det enskilda luftskyddet. För de skadades omhändertagande och undanfö-

rande måste finnas sjuktransportavdelningar. Vidare kräves personal, som kan lämna de skadade vård. Ett antal väl skyddade hjälpplatser måste upprättas, där en första behandling och även avgasning kan erhållas. Därför måste provisoriska sjukhus upprättas. Organisationen beträffande den allmänna sjukvårdstjänsten får självfallet bygga på redan i fred befintliga sjukvårdsanstalter.

Industriluftskydd

Industriföretag få befaras att bli särskilt begärliga mål för flyganfall.

Vid en industris skyddande gäller det icke enbart att skydda liv, byggnader och materiel, utan här tillkommer även något abstrakt, själva produktionen. Denna måste skyddas, ty produktionen är basen för företagets ekonomi och därigenom även för försörjnings- och krigshushållningsproblemet i stort inom landet. Vid ett industriluftskydds ordnande måste därför vidtagas åtgärder, som utöver åtgärder för att bereda skydd för liv och egendom även säkerställa ostörd drift i möjligaste mån. Det är naturligtvis klart, att även industriföretag vid behov kunna påräkna hjälp och ingripande från det allmänna luftskyddets organ. För industriföretagen är det emellertid ofrånkomligt, att de själva dessutom måste vidtaga åtgärder i luftskyddssyfte.

Huru luftskyddsplanen i detalj skall se ut, beror på företagets art och omfattning. En luftskyddsledare skall emellertid alltid finnas. Alarmeringsanordningar skola finnas och för mörkläggning skall noga planeras. Maskeringsarbeten och skenanläggningar kunna bidra till försvårande av fientliga flygares orientering. Nybyggnader förläggas och utföras så, att desamma bli så litet som möjligt skönjbara från luften. Av den personal, som man vet stannar kvar vid företaget vid en mobilisering, skola erforderliga hjälpavdelningar organiseras, exempelvis brandtjänst-, gastjänst-, röjnings- och sjukvårdsavdelningar. Vidare bör övervägas möjligheten att anordna skyddsrum; helst böra dylika redan i fredstid anordnas. Utrymningsfrågan skall planläggas.

Åtgärder, som i fredstid göras för luftskyddets ordnande och förberedande vid ett industriföretag, komma säkerligen att bli av stort värde icke minst ur moralisk synpunkt. Folket får en känsla av, att företagets ledning tänkt på deras trygghet. Följden kommer med all säkerhet att bli en bättre anda på arbetsplatsen, ökad arbetsglädje och till följd därav oftast ett bättre arbetsresultat.

Enskilt luftskydd

Ett luftanfall kan nå det egna hemmet och träffa envar, ung eller gammal, man eller kvinna. Det enskilda luftskyddet är först och främst att betrakta som ett skydd för hemmen, ett hemskydd. Alla hava därför också intresse av att detta skydd blir effektivt och skall så kunna bli fallet, måste en förberedelse redan i fredstid vara gjord.

En av det enskilda luftskyddets uppgifter är att sprida upplysning om luftanfall och luftskydd och den enskildes skyldigheter därvid till alla och envar. Den psykiska påfrestningen blir störst, om anfallet träffar en befolkning, som icke är förberedd. Det är då panik uppkommer, som är en av de största faror vid luftanfall. Var och en måste veta, vad ett luftanfall kan innebära och hur man skall skydda sig däremot. Luftskyddets effektivitet stiger, ju större kunskaper-na i dessa frågor äro.

Upplysning enbart räcker emellertid icke. Det är även nödvändigt med organisation och utbildning. Det måste tyvärr befaras, att även om ett allmänt luftskydd är väl organiserat, detta dock icke kan medhinna att förhindra och avhjälpa alla verkningar av ett luftanfall. Massfällning av brandbomber kan befaras och masseldsvådor kunna uppstå. Då det gäller att skydda den enskilda fastigheten och det egna hemmet, måste det första ingripandet ske genom frivilligt organiserade och utbildade avdelningar. Dyliga hemskyddsavdelningar måste finnas inom varje större fastighet, eller för mindre fastigheter för två eller flera gemensamt, inom alla orter, som kunna befara luftanfall. Hemskydd har till uppgift att inom de olika fastigheterna ingripa mot brandbomber, bringa den första hjälpen åt gasskadade och sårade, övervaka ordning inom fastighet(erna) och dess skyddsrum samt hålla samband med det allmänna luftskyddets ledning och organ.

Ett hemskydd kan t.ex. bestå av en hemskyddsledare, en ordonnans, en ordningsman för fastigheten och för däri eventuellt befintligt skyddsrum, en brandvakt om minst tre personer och någon sjukvårdskun-nig personal.

Till hemskyddsledare skall uttagas inom fastigheten bosatt person med goda befäsegenskaper och som är villig att undergå erforderlig utbildning. Under luftskyddstillstånd utövar han ledningen av hemskyddet, anskaffar nödig utrustning, uttager och ombesörjer övning av i hemskyddet ingående personal m. m.

Det centrala i hemskyddet är husbrandvakten. Brandpersonalen bör vara något brandutbildad. Där-est fastigheternas storlek och antal därtill giva anled-ning, utbygges den för fastigheten gemensamma husbrandvakten till att omfatta två eller flera brand-patruller, vardera bestående av minst tre personer.

För det enskilda luftskyddet inom större affärsföre-tag och inrättningar får hemskydd organiseras enligt samma grunder, som ovan angivits för industriluft-skyddet.

För närbelägna hemskydd bör överenskommelse vara träffad om ömsesidigt bistånd vid behov och å större luftskyddsarter kan det vara lämpligt att sammanföra de olika hemskydden i grupper för ge-mensamt uppträdande under enhetlig ledning.

Luftskyddschef prövar och avgör i sista hand, vilka fastigheter, som skola organisera eget hemskydd och vilka som skola organisera gemensamt. Likaså prövar och avgör luftskydds- chef, huruvida hemskydden i organisatoriskt avseende samordnas i grupper, di-strikt o. dyl. De av frivilliga organisationer (luftskydds-förening) uppgjorda planerna för hemskydden skola därför underställas luftskyddschefen för granskning och fastställelse.

I byggnadstekniskt hänseende bör av den enskilde, såsom tidigare under det allmänna luftskyddet fram-hållits, likaledes i fredstid vidtagas åtgärder för den egna fastigheten med hänsyn till luftskyddet.

Vid bombanfall är faran för vindseldsvådor utomor-dentligt stor. En brandbomb beräknas genomslå ett yttertak, därest detta icke är förstärkt. Bomben blir sedan liggande på vindsgolvet. Är då detta golv brandsäkert och avbalkningen mellan de olika vinds-garderoberna av ståltråd, är risken för eldsvåda mindre. En nödvändig åtgärd beträffande vindarna är också att rensa bort allt skräp, som tyvärr brukar samlas på en vind. Erfarenheter från vissa håll i ut-landet, där skyldigheten att ordna på vindarna regle-rats på laglig väg, giva vid handen, att antalet vindseldsvådor nedgått med 40 % nu i fred, sedan ordningen på vindarna bättrats. Det är sålunda en sak att tänka på för våra försäkringsbolag och fastig-hetsägare.

Det enda sättet att åstadkomma kollektivt skydd för invånarna i en fastighet är att anordna skyddsrum, provisoriska sådana eller normalskyddsrum, som tidigare omnämnts under det allmänna luftskyddet. Härigenom vinnes skydd icke endast mot bombsplit-ter och husets instörtande utan även mot verkning-arna av stridsgas. För dem, som vid luftskyddstill-stånd beräknas kvarbo i fastigheterna bör därför skyddsrum anordnas, om skydd icke kan erhållas i omgivande terräng.

Hemskyddets aktiva personal förses på statens be-kostnad med nödig gasskyddsutrustning. Beträffande frågan om anskaffning av gasmasker för den passiva befolkningen säges i Luftskyddsinspektionens all-männa anvisningar nr 1, att dylig anskaffning bör uppmuntras. Detta bör särskilt ske med avseende å

fastighets invånare, som icke äga tillgång till skyddsrum utan måste söka sin tillflykt i omgivande terräng.

Utbildning av luftskyddspersonal bedrivs av Luftskyddsinspektionen, av Svenska Röda Korset och av Riksluftskyddsförbundet.

Luftskyddsinspektionen utbildar vid en fortlöpande luftskyddsskola i Stockholm luftskyddschefer, brandchefer, industriluftskyddsledare m.fl. Svenska Röda Korset utbildar personal i sjukvårds- och transporttjänst. Riksluftskyddsförbundet svarar i första hand för utbildning av det enskilda luftskyddets personal.

Riksluftskyddsförbundet och dess verksamhet

Riksluftskyddsförbundet bildades i överensstämmelse med statsmakternas direktiv i samband med 1937 års luftskyddslagstiftning för att det frivilliga luftskyddet skulle få en riksorganisation. För varje län skall finnas länsförbund under riksorganisationen, och inom varje luftskyddsort skall bildas lokalförening för luftskyddet.

För Riksluftskyddsförbundets verksamhet lämnas anvisningar av Luftskyddsinspektionen.

Riksluftskyddsförbundet har alltsedan sin start bedrivit en livlig upplysningsverksamhet. Förbundets tidskrift »Flyglarm» är i första hand organ för upplysningsverksamheten. Genom föredrag och artiklar i dagspressen har förbundet vidare sökt sprida upplysning rörande luftskydd.

Vad organisationsarbetet inom luftskyddsorterna beträffar skall luftskyddsförening i samråd med luftskyddschefen få till stånd en indelning av orten med hänsyn till luftskyddet. Inom visst område, stadsdel o.s.v. skall fastslås vilka hemskydd, som erfordras samt huru dessa skola vara sammansatta.

Sedan ortens indelning m.m. sålunda blivit fastställd, gäller det att omedelbart söka uttaga erforderligt antal personer för utbildning.

Den utbildningsverksamhet, som Riksluftskyddsförbundet centralt bedriver, avser utbildning av chefinstruktörer och instruktörer, vilka sedan inom länsförbund respektive lokalföreningar skola kunna handhava utbildningen av den aktiva personalen inom hemskydden och i den mån det påfordras och verksamheten det möjliggör även inom allmänt och industriluftskydd.

Inom de olika luftskyddsorterna och lokalföreningarna skola sedan med hjälp och under överinseende av vederbörligt länsförbunds chefinstruktör de olika instruktörerna leda utbildningen av den aktiva hem-

skydds(industri-)personalen. Denna utbildningsverksamhet skall omfatta utbildningskurser för brandmanskap, hemskyddsledare, ordonnanser, ordningspersonal och sjukvårdspersonal.

Utbildningen av brandmanskap (män, kvinnor) bör härvid komma i första rummet dels på grund av sin betydelse och dels på grund av att denna utbildningsgren är lättast att få igång inom de olika orterna genom samarbete med de lokala brandkårerna.

Genom samarbete med de lokala rödakorsorganisationerna kan utbildning i sjukvårdstjänst erhållas.

Vilka skola nu uttagas och utbildas för detta hemskydd?

Vid en mobilisering kommer en stor del av männen att kallas in under fanorna eller att erhålla andra uppgifter. I åtminstone vissa orter kommer vidare en del av befolkningen att utrymma orten. Den del, som skall utbildas, bör sålunda helst bestå av sådana personer, som, då det gäller, verkligen kunna disponeras. Disponibla äro ungdom och kvinnor samt män, som icke komma att mobiliseras. Med största sannolikhet kommer en stor del av hemskyddsuppgifterna att få åvila kvinnorna. Det beräknas att 60-70 % av uppgifterna skola falla på kvinnornas lott. Unga flickor och pojkar lämpa sig även väl för denna hemskyddstjänst.

Överallt ute i Europas länder har detta arbetsfördelningsläge insetts och överallt pågår nu ett energiskt arbete för att söka skapa ett effektivt luftskydd till mycket stor del baserat på kvinnornas insats. I utlandet är därtill undervisning i luftskydd i skolorna obligatoriskt på flera håll.

För att kunna lösa den viktiga uppgift, som åvilar det frivilliga luftskyddsarbetet i vårt land kräves, att arbetet med upplysning och utbildning uppdelas på mindre enheter men under gemensam ledning av Riksluftskyddsförbundet. Ingen kan stå likgiltig inför denna uppgift. Icke endast Riksluftskyddsförbundet utan även statsmakterna förvänta, att den frivilliga luftskyddsorganisationen skall växa ut till att omfatta och ena hela folket oberoende av ålder och oberoende av politisk åskådning.

I bästa fall få vi hoppas att våra förberedelser till värn och skydd aldrig skola behöva utnyttjas. Det råder dock inget tvivel om, att därest vi genom det civila luftskyddet fullständiga våra övriga försvarsåtgärder, vi med tillförsikt även kunna se svåra tider an.

Av Ernst Löfgren. Ursprungligen publicerad i 1939 års almanacka, utgiven av Kungliga vetenskapsakademien. Nytryck 2013.